

Про вишиванку

Про вишиванку

З прадавніх часів вишиванка була для українців не просто одягом. У ній були зашифровані сакральні символи, які зберігають історію народу, його ідентичність. Сьогодні вишивка – ніби стародавній літопис, через який можна доторкнутися до історії та культури кожного куточка України. Хоча історикам не вдалося точно визначити час зачаткування ремесла вишивання, в одному вони одноголосні: у добу палеоліту вишиванка вже була популярною та високо шанувалась серед наших пращурів. Археологічні розкопки біля села Мізин (Чернігівської області) виявили безліч пам'яток, які засвідчили про існування розвинутої Мізинської культури. Найбільшою сенсацією став Мізинський браслет із бивня мамонта, оздоблений різбленням-“вишивкою”. Як зазначає історичний портал “Спадщина предків”, це перший протосвастичний орнамент на планеті.

Символічний код вишивки

Знавці вишиванки переконують, що символіка елементів вишиванки має дуже сильний вплив на життя того, хто її носить. Геометричні візерунки позначають стихії природи та родючість землі, а рослинні та квіткові орнаменти здавна символізують сімейне щастя, материнську любов. Майстрині з усієї країни зображували на полотні тварин і вірили, що їхні зображення приносять вірність, достаток і довголіття.

Символічними є не тільки відтінки та форми вишивки, а й полотно та його колір. Традиційно вважали, що біло-сніжний колір означає чистоту та чистоту, червоний символізує життєву силу, зелений – природу та спокій, а чорний – смуток і тугу. Найчастіше одягали білі вишиванки, вони додавали життєрадісності, а чорна вишиванка слугувала для часу пошту жалоби.

Майстрині із покоління в покоління передавали секрети давнього ремесла. Наприклад, фарбували нитки для вишивання колись лише природними барвниками. Брали те, що легко можна було дістати: кору, коріння, листя і квіти. Для закріплення кольору нитки запикали

в житньому тісті – так вони не втрачали забарвлення протягом десятиліть. На сьогодні відомо приблизно 250 видів вишивальних швів,

Традиції та особливості вишиванок у різних регіонах України

Вишивка Полтавської області характеризується стриманістю тонів. Найчастіше можна побачити вишивку білим на білому, в деяких випадках блакитним, коричневим, сірим і червоним кольорами ниток. Рослинний і геометричний орнаменти в цьому регіоні об'єднуються. Улюблені рослинні мотиви – гілка або зламане дерево, хміль. Основні геометричні мотиви – хрестик, ромб, трикутник, зірки. Жіночу полтавську вишиванку можна впізнати за дуже багатим, складним та водночас ніжним за кольорами, "тонким" оздобленням рукавів.

На Київщині переважали рослинні мотиви – грона винограду, гілочки з ягодами, квіти, шишки хмелю. Також простежується прихильність до мотиву "зірка", трапляються ромби й квадрати. Основний колір вишивок – червоний, а чорний лише підкреслює малюнок, обрамляючи його. У цьому регіоні використовувалися різні техніки вишивання: хрестик, мережки, гладь, набирування.

nonchar.org.ua

Особливими є вишиванки Чернігівщини. Вони поєднали у собі стримані мотиви Полтавщини та соковиті візерунки Київської області. Серед вишивки білим на білому з'являються червоні та чорні вкраплення.

Характерними техніками є лічильна гладь, вирізування, виколування, мережки (але, на відміну від

полтавських вишивок, у мережки є колір). Така мережка отримала назву "чернігівське розшивання".

Вишивка Полісся – графічна й чітка. Нескладний візерунок складається з повторюваного на сірій або білій тканині орнаменту, вишитого червоними нитками. Мотиви, що часто повторюються, – ромб, зірка, ламані лінії, розетка, хміль, троянда, лебідь, орел, кінь. Орнамент не має внутрішньої деталізації та майже суцільно вкриває біле тло тканини.

6

Подільські вишиванки вирізняються багатством кольорів та різноманітністю швів, що застосовуються в одному виробі. Частіше переважає один колір – чорний, із додаванням червоного, жовтого, зеленого, синього або кольору стиглого жита. Для подільських вишиванок характерні дві вертикальні смуги на грудях та три – на спині, при цьому рукави повністю прикрашені вишивкою з рослинно-геометричним орнаментом або косими смугами. На відміну від інших регіонів, подільські геометричні орнаменти складні за структурою та являють собою комбінацію ромбів із трикутниками та ламаними лініями. У рослинному орнаменті переважають чорнобривці, яблучка, сливки, соняшники, сосонка, хміль, рута, троянда. Також трапляються зооморфні мотиви – вужі, ластівки, голуби, зозулі, сови.

Район Карпат та Прикарпаття складно об'єднати загальними характеристиками, оскільки кожне село мало свої особливості у візерунках і кольоровій гамі вишивки.

Вишивка Львівської області вирізняється тонкими візерунками, схожими на мереживо. Тут переважає шов "хрестик" та геометричний орнамент.

На Буковині, окрім геометричного орнаменту, вишивають рослинний та зооморфний. Використовували навіть срібні та золоті нитки, бісер, шовк, вовна, металеві блискітки. Поширені жовті та світло-зелені кольори. У Кіцманському районі вишивали досить великі рослинні візерунки, зокрема букети руж, зустрічалися також птахи.

Для гуцульської вишивки характерні велике розмаїття геометричних та рослинних візерунків, контрастні поєднання кольорів. Старовинними місцевими техніками є "коління" і "кручення", які є досить складними у виконанні. На Івано-Франківщині завжди пишно декорували рукави. На одній сорочці поєднували багато технік вишивання: від "білих на білому" до "писаних" – суцільно "замальованих" нитками елементів. Місцеві майстри ні також помітили, що, якщо стібки того самого кольору укласти у протилежних напрямках, колір нитки набуває двох різних відтінків, чим збагачує саму вишивку.

Волинська вишивка проста та вишукана водночас. Для цього краю характерним є ритмічне повторення різних геометричних фігур: зірок, ромбів, ламаних ліній. Дрібні елементи, що вписувались один в один, переплітаючись, утворювали гармонійний візерунок. З усіх кольорів переважав червоний, також вишивали синім і чорним.

9

Закарпатська вишивка – це дуже різнобарвна та густа вишивка. Традиційними тут були більше десятка кольорів. Чи не кожне село тут мало свою "улюблену" гаму: від чорно-фіолетової та вишневої до зелено-голубої. Якщо червоний поєднувався з чорним – при цьому один колір обов'язково виділявся. Найдавніша закарпатська вишивка – це геометричні форми, та вже у ХХ столітті сюди проникають рослинні мотиви. На Закарпатті зустрічалися сорочки з орнаментом, вишитим білими нитками ззаду.

На півдні України вишивка поєднує у собі мотиви й техніки різних регіонів. Пояснюється це тим, що населення цього регіону складається із вихідців із різних куточків України.

Кримські татарки теж любили вишивати. Їхня вишивка відрізняється від більшої типовой на материковій Україні. Важливими тут є контрасти, які можна побачити й на народному верхньому одязі. Вони часто використовують квітчасті орнаменти з ніжними кольорами, правильно підбираючи кожен квітку.

Харківщину з по між інших регіонів ви-
різняє те, що орнаменти вишивок
виконували саме грубою ниткою —
для створення своєрідної рельєфності.
Характерний для Харківської губернії
мотив вишивки — "Дерево життя".
Під мотивом "Дерева" знаходився або
зигзагоподібний орнамент (меандр),
що символізував підземну воду, або
квіти, перевернуті голівками донизу,
котрі символізували підземний світ.

Відомою на всю Україну була чолові-
ча так звана чумацька сорочка із
Запорізької області. Із широкими ру-
кавами, де вишивкою оздоблювався
лише комір. Рук ави служили своєрід-
ним прапором для подачі сигналу при
переправі через дніпровські пороги. Чу-
мацькі сорочки завжди добірно виши-
валися. Комір здебільшого — ли-
штвою, пазуха — вирізуванням, а
рук ав а вирізуванням із лиштвою.

У Запорізькій області використовували всі основні геометричні фігури та їхні поєднання: кола (символи сонця), у середині яких розміщуються розетки, складені з ромбів; ромби можуть бути однією фігурою та поділені на частини, також із крапками по середині. Відомо, що вишиванки східного регіону мають переважно рослинні орнаменти. У Донецькій області вишивки вирізняються теплою гамою кольорів. У них багато сонця, більше червоного кольору, ніж чорного. Орнаменти яскраві, чорно-червоні на світлому тлі. Якщо були рослинні мотиви, то це пишні квіти, цілі букети і дерева. Зображали й птахів. На весільних рушниках, наприклад, птахи сприймаються як елемент чарівності, казковості. На Донеччині вишивали різними техніками, окрім хіба що яворівки і низинки. Кольори ниток, якими вишивали жіночі й чоловічі сорочки – традиційно червоний, чорний і білий. Оздоблювали рукави, рідше коміри та поділ.

